

Julijana Vöroš

Bea Baboš Logar: Panonska melanholija

Ljubljana: Buča, 2021

Profesorica slovenščine, rojena v Murski Soboti, kjer je tudi odrasčala, je svojo najnovejšo knjigo zasnovala kot leksikon in jo poimenovala abecedarij. Poglavja so naslovljena po črkah abecede od A do Ž. Vsaka črka zaznamuje osebo ali pojem, tesno povezan z njenim otroštvom in mladostjo v panonskem mestu po drugi svetovni vojni. Omama in opapa, stara starša po materini strani, sta bila madžarskega porekla. Njena mati se je med vojno poročila z madžarskim uradnikom. To dejstvo je čez nekaj časa postalo "smrtni greh", in Bea svojega očeta zato ni nikoli spoznala. Čudni časi, ki so jih nato morale premagovati čvrste in prizemljene Cvetkove ženske. Abecedarij je poln nežnih spominov na staro mamo, teto in mamo, s katerimi je odrasčala, je pa tudi cela panorama drugih sorodnikov, tet, stricev, bratrancev, sestričen, sošolk in sošolcev, s katerimi je delila svoje otroštvo. Čeprav se zdi mestoma kruto, pisateljica nikjer in nikogar ne obsoja. Vsakemu izmed njih je posvečena ena izmed črk abecede, ki se dotakne njihovih zgodb, kakor jih je avtorica spremljala nekdanj, ali jih vidi iz razdalje po mnogih letih. Ne sodi, zakaj so se nekateri odločili tako in ne morda drugače, pri vsakem skuša videti njegov prav. Številne žalostne, celo tragične usode na eni strani preveva njena otroška naivnost, s katero jih je sprva dojemala, kasneje pa umirjenost in razumevanje vsega, kar se je hudega zgodilo. Poglavje pod črko Ž je sklepno in je lahko v poduk marsikomu, ki se mu dandanes zdi, da bi morali življenje sestavljati zgolj srečni trenutki.

Pripoved Panonska melanholija je eno izmed del, ki bi jih morali prebirati na način, kot je sama prebirala svoje najljubše knjige v poglavju pod črko K. Prebrati eno črko, knjigo odložiti, čez čas prebrati drugo in tako naprej. Prebrani odstavki se bodo na ta način razgrnili pred bralcem kot mali psihološki priročnik.

Odlomka:

A naj se vrnem k sebi. Zakaj le sem vedno mislila, da je življenje nekje drugje? In ker sem mislila, da je življenje nekje drugje, in sem tako svoje malo zamudila, malo izpustila. Ni mi uspelo spoznati, da je bilo to moje edino življenje, dano samo meni in da bi zanj morala biti hvaležna in srečna. Ni bilo drugje, bilo je prav v meni, v kraju, kjer živim, v šoli, kjer učim, med ljudmi, ki jih srečujem. Vse to vem šele sedaj. A ne bom rekla: pot se pričenja, potovanje je končano. Pot se namreč pričenja vedno znova. Je tudi lepa in na nek način odrešujoča pot v starost. To je čas, ki je res lahko samo tvoj. Ni treba, da je čas kesanja in obračunov. Je čas svobode, ko mogoče vendarle lahko živiš mirno in mogoče skušaš priti do svoje prave podobe. Si odgovoriti na osnovno vprašanje v življenju: kdo sem? Ker če vse življenje nisi bil čisto prepričan, kdo se skriva pod tvojim imenom, se moraš potruditi vsaj na koncu. Da se Bogu lahko pravilno predstaviš. (Str. 140).

Ne zdi se mi pa pravično ustaljeno prepričanje, da je bilo Prekmurje dežela nekje bogu za hrbtom, brez kulture, brez izobraženih ljudi, kar tisoč let pod Madžari, s čudnim narečjem, ki ga ostali del Slovenije ne zmore razumeti. Ni res, da Prekmurje ni imelo izobražencev, le študirali so drugje: v Budimpešti, na Dunaju, v Gradcu, Zagrebu. Prekmurje je imelo svojo likovno umet-

nost, svoje cerkve, svojo protestantsko književnost, torej svoj knjižni jezik. Med Budimpešto, Dunajem in pozneje Ljubljano, je bilo v sredini, ne pa na obrobju, saj se je bogatilo s treh središč in treh kultur, kar se je še posebej odražalo v središču, v Murski Soboti, in njenih prebivalcih. Tu so razen avtohtonega slovenskega prebivalstva živeli še Madžari, Nemci, Judje, Slovaki, Čehi, Romuni in še kdo. Po prvi svetovni vojni pa še "pravi Slovenci", pri staroselcih imenovani Slavi ali prišleki. Vse to v lepem večkulturnem in večverskem sožitju tudi treh religij: katoliške, protestantske in judovske. Torej v vsakem primeru lahko govorimo ne o revščini in zaostalosti, ampak o bogastvu te pokrajine. (Str. 246-247)

